

## **Ціннісні орієнтації як чинник психологічної готовності до професійної діяльності студентів з інвалідністю**

**Ольга Кучер**

*магістрантка кафедри психології,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: kucheroa@krok.edu.ua*

**Олена Никоненко**

*канд. психол. наук, доцент кафедри психології,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: nikonenkoev@krok.edu.ua,  
ORCID: 0000-0002-0794-7905*

Військова агресія Російської Федерації проти України суттєво вплинула на ринок праці в Україні. Загальна мобілізація, оголошена з метою забезпечення оборони держави, підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, торкнулась 83% компаній, при цьому у половині компаній мобілізували кожного десятого працівника, майже 40% мобілізованих були висококваліфікованими працівниками [1]. За словами О. Мірошніченка, Президента Конфедерації роботодавців України, оскільки є ризик, що молодих фахівців відразу після працевлаштування можуть мобілізувати, і це заважає стабільному розвитку бізнесу, найбільший потенціал для залучення на ринок праці мають, зокрема, особи з інвалідністю [2].

Заразом «дослідження ринку праці показали, що серед людей з інвалідністю випускники закладів вищої освіти мають на 80% більше шансів знайти роботу, ніж люди без вищої освіти» [3, с.162].

Через незвичні тенденції на ринку праці та зміщення акценту державної політики у бік активної інтеграції осіб з інвалідністю у суспільство, загострюється інтерес до особистісних особливостей молоді з інвалідністю, зокрема, психологічної готовності до професійної діяльності студентів з інвалідністю та їх ціннісних орієнтацій, що впливають на неї. Явище, що виходить за межі норми, є достатньо складним утворенням, а отже, потребує більшої уваги й осмислення.

Для молоді з інвалідністю процес позитивної інтеграції в соціум є доволі складним етапом соціалізації. І саме здобуття вищої освіти є важливою умовою інтеграції молоді з інвалідністю в суспільство.

Навчання у закладі вищої освіти – один із найважливіших етапів у професійному розвитку особистості. У рамках цього етапу вирішуються задачі освоєння, надбання майбутніми фахівцями необхідної професійної компетентності. У національній рамці кваліфікацій компетентність розглядається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4].

Г. Костюк зазначав, що професійні вміння є результатом поєднання теорії

та практики, поєднанням знань з діями і навичками, набутого зі спадковим. У процесі навчання завжди повинні враховуватися індивідуальні особливості студента, їх ігнорування в навчальному процесі може стати причиною неякісного оволодіння професією [5].

Сформованість професійної компетентності визначає готовність випускника закладу вищої освіти до обраної професійної діяльності. Г. Гончарова та О. Алексюк зазначають, що готовність до професійної діяльності – це сукупність професійних знань, умінь і навичок, отриманих в період професійного навчання, а також рис особистості, її переконань, здібностей, інтересів тощо [6].

Заразом Л. Карамушка наголошує, що ефективність виконання будь-якого виду діяльності значною мірою залежить від сформованості у особистості певних психологічних якостей, до яких, зокрема, належить і психологічна готовність, і зазначає, що існує два основних підходи до визначення змісту та структури психологічної готовності: функціональний та особистісний [7].

У межах функціонального підходу психологічна готовність трактується як певний стан психічних функцій, який забезпечує високий рівень досягнень при виконанні того чи іншого виду діяльності. З точки зору особистісного підходу психологічну готовність розглядають як результат підготовки (підготовленості) до певної діяльності. Відповідно до цього підходу, готовність розуміється як стійке, багатоаспектне та ієрархізоване утворення особистості, яке включає ряд компонентів (мотиваційний, когнітивний, операційний тощо), адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності, які в своїй сукупності дозволяють суб'єкту більш або менш успішно здійснювати діяльність [7, с.33].

Одним із базових, найбільш стійких елементів, що визначає особистісно-психологічну готовність до майбутньої професійної діяльності, багато дослідників вважають ціннісні орієнтації молоді. Проблема пошуку та визначення життєвих цінностей та цілей важлива для будь-якої людини і в будь-якому віці, але саме в період юності вона стає справді ключовою, визначальною [8].

Ціннісні орієнтації особистості викликають інтерес, оскільки вони є своєрідним підґрунтям поглядів на навколишній світ, самого себе та інших людей. Цей феномен постає як свідоме ставлення до соціальної дійсності, внаслідок чого істотно впливає на всі сторони життєдіяльності та визначає мотивацію поведінки людини.

І. Сингаївська та М. Полінкова зазначають, що ціннісні орієнтації виступають складною ієрархічною системою усвідомлених цінностей, які набувають пріоритетних значень та стають своєрідними орієнтирами, що супроводжують практично усі сфери діяльності особистості [9].

У цьому контексті ціннісні орієнтації студентів з інвалідністю розглядаються як орієнтир спрямованості активності особистості, її успішності чи не успішності в різних сферах життя та зацікавленості у діяльності, зокрема, професійній.

## Список використаних джерел

1. Пошук роботи: як змінився ринок праці в Україні під час війни та що буде після. *VisitUkraine.today*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1872/posuk-roboti-yak-zminivsia-rinok-praci-v-ukraini-pid-cas-viini-ta-shho-bude-pislya> (дата звернення: 19.11.2023).
2. Найбільший потенціал для залучення на ринок праці мають особи з інвалідністю, жінки і чоловіки старше 60 років. Конфедерація роботодавців України. URL: <https://employers.org.ua/news/id2562> (дата звернення: 19.11.2023).
3. Освіта осіб з інвалідністю в Україні : Тематична національна доповідь / заг. ред. В. М. Синьова. Міністерство освіти і науки України, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти. Київ. 2010. 417 с. URL: [https://uu.edu.ua/upload/Inclusiya/Novini/VNZ\\_yakiy\\_specializuetsya/Nac\\_dopovidi/2010.docx](https://uu.edu.ua/upload/Inclusiya/Novini/VNZ_yakiy_specializuetsya/Nac_dopovidi/2010.docx).
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. Офіційний вісник України. 2011 р. № 101. Стор. 15. Стаття 3700. Код акта 59774/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.
5. Костюк Г. С. Професійне самовизначення як фактор формування особистості. К. : Радянська школа. 1967. № 3. С. 1–7.
6. Алексюк О. М., Гончарова Г. О. Формування особистісної готовності практичних психологів до професійної діяльності. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали III Міжнародної конференції (м. Київ, 2-3 грудня 2021 р.). К.: Університет "КРОК", 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2021/paper/view/852>.
7. Карамушка Л. М. Психологія управління : авч. посіб. К.: Міленіум. 2003. 344 с. URL: [http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/220/1/KaramushkaLM\\_Psihologiya\\_upravl\\_2003.pdf](http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/220/1/KaramushkaLM_Psihologiya_upravl_2003.pdf).
8. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу : Психолог у концтаборі. Харків : Книжк. клуб «Клуб Сімейн. Дозвілля», 2021. 160 с.
9. Сингаївська І. В., Полінкова М. О. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та ставлення до шлюбу та сім'ї. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей IV Міжнародної конференції (7 грудня 2022 р., м. Київ). Київ: Університет "КРОК", 2022. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2022/paper/view/1276>.